

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Plzni rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Mgr. Alexandra Krysla a soudkyň Mgr. Miroslavy Kašpírkové a JUDr. Aleny Hocké v právní věci **žalobkyně E.R.**, proti **žalovanému Magistrátu města Plzně**, se sídlem Plzeň, náměstí Republiky 1, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 7. 2015, čj. MMP/143612/15,

t a k t o :

- I. Rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 7. 2015, čj. MMP/143612/15, **se z r u š u j e** a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náklady řízení ve výši 3.000 Kč, do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í

I. Vymezení věci

Žalobkyně se v zákonné lhůtě podanou žalobou domáhala zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 7. 2015, čj. MMP/143612/15 (*dále jen „napadené rozhodnutí“*), kterým bylo zamítnuto odvolání žalobkyně a potvrzeno rozhodnutí Úřadu městského obvodu Plzeň 3 (*dále jen „prvostupňový správní orgán“*) ze dne 27.5.2015, čj. UMO3/19183/2015/M/Pr (*dále jen „prvostupňové rozhodnutí“*), jímž nebylo vyhověno žádosti žalobkyně o určení rodného příjmení R.

II. Důvody žaloby

Žalobkyně požádala v roce 2006 z podnětu svého tehdejšího přítele o změnu příjmení R. na H. I když by se jí zamítnutí žádosti tehdy asi nelíbilo, dnes si myslí, že úřad udělal chybu, když žádosti vyhověl, a to rozhodnutím ze dne 8.8.2006. Ženy, které uzavřením manželství přijmou příjmení manžela, stále uvádějí své rodné příjmení. Obdobně žalobkyně do různých tiskopisů a formulářů uváděla jako své rodné příjmení R. Příjmení H. za své rodné příjmení nikdy nepovažovala.

Přítel od žalobkyně a jejich dcery odešel. Po delším zvážení a konzultaci s dcerou, požádala žalobkyně začátkem roku 2014 o změnu příjmení z H. na R. a žádosti bylo vyhověno. Na matričním úřadě však žalobkyni řekli, že v roce 2006 změnila své rodné příjmení na H. a že od 1.1.2014 platí nový zákon a nyní již neexistuje možnost, jak získat zpět své původní rodné příjmení R. (viz rozhodnutí Úřadu městského obvodu Plzeň 3 ze dne 28.1.2014). Žalobkyně se s tím ani po roce nedokázala vyrovnat, proto se obrátila na úřad ombudsmana a dozvěděla se, že žádný právní předpis nikdy nestanovil, že povolením změny příjmení se mění rodné příjmení. Nikde nebylo před 1.1.2014 stanoveno, co se rozumí rodným příjmením.

Údaj o rodném příjmení je požadován při vyplňování různých žádostí a dotazníků. Žalobkyně příjmení H. za své rodné příjmení nepovažuje. Pro uplatnění svého práva na rodné příjmení (§ 77 občanského zákoníku) proto požádala Úřad městského obvodu Plzeň 3, aby určil, že je jejím rodným příjmením R. Prvostupňovým rozhodnutím nebylo žádosti vyhověno a žalovaný odvolání zamítl a prvostupňové rozhodnutí potvrdil.

Dle žalobkyně žalovaný nesprávně posoudil právní stránku věci. Nevypořádal se s argumentem, že před 1.1.2014 právní úprava nedefinovala, co je „rodné příjmení“. Neuvedl, podle kterého právního předpisu se rodné příjmení žalobkyně mělo změnit z R. na H. Jestliže matriční praxe považovala příjmení po povolené změně ve správním řízení za rodné příjmení, neznamená to, že pro to měla právní oporu. Praxe jiných orgánů veřejné moci svědčí o tom, že se o ustálenou a všeobecně přijímanou praxi nejednalo. Orgány veřejné moci přisuzovaly slovnímu spojení „rodné příjmení“ rozdílný význam. Např. informační systém Rejstříku trestů byl založen na rodném příjmení jako na neměnné konstantě (odkaz na zprávu veřejné ochránkyně práv pro Poslaneckou sněmovnu z 22.7.2015, dostupnou na www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Ctvrtletky/2015_2_Q-sankce.pdf, kde je konstatováno, že „Ministerstvo spravedlnosti nepřijalo dostatečná opatření k vyloučení rizika vydávání nepravdivých výpisů z Rejstříku trestů“).

Žalobkyně se s příjmením H. jako příjmením rodným nikdy neztotožnila. V žalobě žalobkyně proto znovu vyjádřila svoji těsnou vazbu na rodinu a na své rodné, tedy rodinné jméno, s jehož úředním odebráním se nikdy nesmíří, stejně jako se nemůže ztotožnit s jeho nahrazením jiným rodným příjmením. V knize narození je žalobkyně uvedena jako R. a ráda by jako rozená R. i dále žila. Dle žalobkyně není vůči ní spravedlivé, aby ji veřejná správa nutila uvádět v úředním styku toto příjmení, které měla pouze od srpna 2006 do ledna 2014, jako příjmení rodné. V případě žalobkyně lze obdobně použít úvahy, z nichž vycházel Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 26.1.2008, čj. 6Aps 4/2007-65, publikovaném pod č. 4/2009 Sb.NSS. Je neadekvátním řešením dané situace trvat na tom, že je rodným příjmením

žalobkyně H., když veřejný zájem na tom je tu zanedbatelný. I v případě žalobkyně jde především o požadavek, aby veřejná správa nezasahovala do oprávněných zájmů jednotlivce nad míru „požadovanou“ veřejným zájmem.

III. Vyjádření žalovaného k žalobě

Žalovaný uvedl, že v žalobě nenachází argumentaci, k jakému porušení a jakého právního předpisu při vydání napadeného rozhodnutí došlo. Žalobkyně popisuje své subjektivní pocity a dojmy a neuvádí, v čem je napadené rozhodnutí nezákonné. Žalovaný proto trval na argumentaci uvedené v prvostupňovém i napadeném rozhodnutí. Uvedl, že danou problematiku konzultoval s příslušným pracovištěm Ministerstva vnitra, které postup správních orgánů obou stupňů považovalo za správný.

Žalovaný v daném případě ponechával plně na soudu, aby danou věc judikoval a vyložil tak nepřiliš úplnou legislativu v dané oblasti.

IV. Replika žalobce

Žalobkyně doplnila svoji argumentaci a uvedla, že žalovaný v napadeném rozhodnutí neuvedl, podle kterého právního předpisu se rodné příjmení mělo změnit z R. na H. Tím žalovaný porušil ústavní princip (článek 2 odst. 3 Ústavy), dle něhož státní moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.

V. Posouzení věci krajským soudem

Z čeho soud vycházel

Při přezkoumání napadeného rozhodnutí soud vycházel podle § 75 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (*dále jen „s.ř.s.“*) ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu, podle § 75 odst. 2 s.ř.s. přezkoumal napadený výrok rozhodnutí v mezích žalobou včas uplatněných žalobních bodů, neshledal při tom vady podle § 76 odst. 2 s.ř.s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Zákonem podle něhož bylo v dané právní věci rozhodováno je zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů (*dále jen „zákon o matrikách“*). Prováděcí vyhláškou k zákonu o matrikách je vyhláška č. 207/2000 Sb., Procesním předpisem byl zákon č. 500/2004 Sb., správní řád (*dále jen „správní řád“*).

Žaloba je důvodná.

Skutkový základ věci

Rozhodnutím prvostupňového správního orgánu ze dne 8.8.2006, čj. Org./M/5723/57/06, bylo vyhověno žádosti žalobkyně (tehdy E.R. – datum narození a bydliště je shodné s údaji o žalobkyni), aby ode dne právní moci tohoto rozhodnutí užívala místo dosavadního příjmení R. příjmení H. Rozhodnutí není odůvodněno, neboť jím bylo podle § 68 odst. 4 správního řádu žádosti v plném rozsahu vyhověno.

Rozhodnutím prvostupňového správního orgánu ze dne 28.1.2014, čj. UMO3/03042/2014/M/Pr, bylo vyhověno žádosti žalobkyně (tehdy E.H. – datum narození a bydliště je shodné s údaji o žalobkyni), aby ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí užívala místo dosavadního příjmení H. příjmení R. Rozhodnutí není odůvodněno, neboť jím bylo podle § 68 odst. 4 správního řádu žádosti v plném rozsahu vyhověno. O změně příjmení žalobkyně bylo rozhodováno podle § 72 odst. 2 zákona o matrikách, ve znění účinném do 23.6.2014, podle něhož *změna příjmení se povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé, nebo směšné, nebo je-li pro to vážný důvod.*

Dne 30.3.2015 podala žalobkyně k prvostupňovému správnímu orgánu žádost o určení rodného příjmení R., které má zapsané v matriční knize narození, a současně o vystavení nového rodného listu. Žádost odůvodnila tím, že v letech 2006 a 2014 požádala o změnu příjmení. V roce 2006 se podle zákona se změnou příjmení změnilo i rodné příjmení. V průběhu let se zákon změnil a žalobkyni zůstalo nesprávné rodné příjmení H. V žádosti žalobkyně citovala sdělení veřejné ochránkyně práv: „... *Jestliže právní řád před 1.1.2014 rodné příjmení nedefinoval, můžete za své rodné příjmení považovat příjmení, které máte zapsáno v matriční knize narození jako první. Pokud jste příjmení R. používala jako své rodné příjmení po změně příjmení na H., úřady by vás nyní podle přechodného ustanovení novely zákona o matrikách neměly nutit k tomu, abyste uváděla jako své rodné příjmení H.*“.

Prvostupňový správní orgán doplnil spisový materiál o kopie rodných listů vydaných po provedených změnách příjmení, tj. rodný list ze dne ... (na příjmení H.) rodný list ze dne ... (na příjmení H. s poznámkou, že bylo povoleno užívat příjmení R.). Doplněn byl dále o kopii výpisu z knihy narození a výpis z agendového informačního systému evidence obyvatel. Dle výpisu z knihy narození je pod č. 248 uvedeno E.R., narozena ..., ..., otec J.R., matka E.R. (uvedeno je rodné příjmení matky), rodiče se při uzavření manželství dohodli, že budou užívat společné příjmení R. (zápis ze dne ...). Obdobně jsou označeni otec a matka žalobkyně v rodných listech ze dne ... a ze dne ... a v informačním systému evidence obyvatel a registru rodných čísel, kde je u jména E. R. ..., postupně uvedeno „Příjmení R.“, „Příjmení předchozí H.“, „Příjmení předchozí R.“, „Rodné příjmení H.“.

V rámci prvostupňového řízení žalobkyně sdělila (přípisem z 15.5.2015), že se s rodným příjmením H. nikdy neztotožnila a jeho, byť příležitostné užívání jí bylo doslova vnuceno zákonem. V minulosti vždy do všech dokumentů, formulářů či tiskopisů uváděla své správné rodné příjmení R. Pouze v případech, kdy ji úřady upozornily na nesrovnalost, byla občas nucena uvést příjmení H. Uvedla, že krom řady jiných důvodů je pro ni otázka rodného příjmení velmi důležitá i z důvodu těsné vazby, kterou má na svoji rodinu, která ji vždy podržela v těžkých chvílích, je pro ni velice důležitá, a je s ní nerozlučně spojeno i rodné příjmení R. Příjmení H. za své rodné příjmení nepovažuje a nemůže se s ním nikdy vyrovnat. Ke sdělení připojila žalobkyně kopie dvou formulářů („Údaje o důchodovém pojištění OSVČ v roce 2008“, „Přiznání k dani silniční za kalendářní rok 2008“), kde je uvedeno rodné příjmení R., a to na důkaz svého tvrzení, že nikdy nepřestala používat rodného příjmení R.

Právní posouzení věci

I.

Prvostupňové rozhodnutí, jímž nebylo žádosti žalobkyně o určení rodného příjmení R. vyhověno, je odůvodněno tím, že podle právní úpravy platné do 31.12.2013 u osoby, která nezměnila osobní stav, byla svobodná a užívala rodné příjmení, došlo povolením užívat jiné příjmení ke změně příjmení rodného, neboť jiné příjmení tato osoba neužívala. Na předešlé příjmení se pohlíželo, jako by nikdy nebylo. Změna příjmení se zapsala do matriční knihy [§ 5 odst. 1 písm. b) zákona o matrikách]. Matriční doklad (rodný list) obsahoval údaje zapsané v matriční knize (§ 24 odst. 1 zákona o matrikách). Údaje o skutečnostech zapsaných v matriční knize se v matričním dokladu uváděly podle stavu ke dni vydání výpisu [§ 24 odst. 2 vyhlášky č. 207/2001 Sb. (*chybně uvedeno 207/2000 Sb.*), kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb.]. Do 31.12.2013 se za rodné příjmení považovalo příjmení, které bylo aktuálně uvedeno v knize narození vedené matričním úřadem a v rodném listu. V případě žalobkyně to bylo příjmení H. (viz žádost a rodný list vydaný 9.8.2006).

Prvostupňový správní orgán vycházel z přechodného ustanovení, tj. z čl. II zákona č. 312/2013 Sb., podle něhož: „*Rodné příjmení, které fyzická osoba užívá ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, se považuje za rodné příjmení podle zákona č. 301/2000 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.*“ Učinil proto závěr, že rodným příjmením žalobkyně ke dni nabytí účinnosti zákona č. 312/2013 Sb. (k 1.1.2014) je H., a toto příjmení považoval za rodné příjmení žalobkyně podle zákona o matrikách. Konstatoval rovněž, že následná změna příjmení žalobkyně provedená v roce 2014 na příjmení R. nemá na rodné příjmení vliv. V té souvislosti argumentoval § 72 zákona o matrikách, podle něhož lze provést změnu pouze toho příjmení, které je fyzická osoba povinna užívat. Podle tohoto ustanovení bylo k žádosti ze dne 15.1.2014 prvostupňovým správním orgánem žalobkyni povoleno užívat příjmení R. místo dosavadního příjmení H. Uvedl rovněž, že byl v souladu s platnými právními předpisy po provedené změně příjmení dne ... žalobkyni vydán nový rodný list s rodným příjmením H., neboť toto bylo jejím rodným příjmením k 1.1.2014, a skutečnost o povolení užívat příjmení R. byla uvedena v poznámce tohoto rodného listu. Prvostupňový správní orgán při tom vycházel z § 68 odst. 2 zákona o matrikách a uvedl, že s výjimkou případů určení otcovství nebo osvojení do nabytí svéprávnosti dítěte a v souvislosti se změnou pohlaví, změna příjmení nemá vliv na příjmení rodné, proto není možné žadatelce vydat jiný rodný list, než s uvedením rodného příjmení H., respektive rodný list s uvedením jiného rodného příjmení než H., které je rovněž uvedeno v agendovém informačním systému evidence obyvatel. K argumentaci žalobkyně po seznámení se s podklady pro rozhodnutí, že do formulářů a tiskopisů dále uváděla rodné příjmení R. (k tomu doložila výše uvedené listiny z roku 2008), prvostupňový správní orgán s odkazem na § 68 zákona o matrikách uvedl, že byl žalobkyni úřadem vydán matriční doklad, proto byla povinna užívat v úředním styku příjmení, popřípadě více příjmení, která jsou uvedena na tomto matričním dokladu. V roce 2008 měla žalobkyně uvedeno na rodném listu rodné příjmení H., proto nebyla oprávněna příjmení R. užívat jako rodné příjmení.

Žalovaný zamítl odvolání žalobkyně, ve kterém žalobkyně argumentovala obdobně jako nyní v žalobě, když se ztotožnil s argumentací prvostupňového správního orgánu.

II.

Mezi účastníky není sporu o tom, že rodné příjmení žalobkyně před tím, než požádala v roce 2006 o změnu příjmení na H., bylo R. Není sporu o tom, že byla žalobkyni povolena změna příjmení, a to v roce ... na H. a v roce ... na R. O změně příjmení žalobkyně bylo v roce ... i v roce ... rozhodováno podle shodného znění § 72 odst. 2 zákona o matrikách, podle něhož *„změna příjmení se povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé, nebo směšné, nebo je-li pro to vážný důvod“*. V roce 2006 žádala žalobkyně o změnu příjmení na příjmení svého tehdejšího přítele, jenž byl otcem jejího dítěte. V roce 2014 žádala žalobkyně o změnu příjmení na své původní příjmení, po té, kdy s přítelem již delší dobu nežila ve společné domácnosti. Rozhodnutí, jimiž bylo žádostem vyhověno a v obou případech změna příjmení povolena, nejsou odůvodněna s tím, že jimi bylo podle § 68 odst. 4 správního řádu žádostem v plném rozsahu vyhověno. Ohledně těchto rozhodnutí vychází soud ze zásady presumpce správnosti vydaných správních aktů, což znamená, že i případně vadný akt se má za bezvadný, dokud není úředně shledán opak (J. Staša In Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, s. 211).

V dané právní věci krajský soud přezkouvává rozhodnutí správních orgánů obou stupňů, jimiž nebylo vyhověno žádosti žalobkyně podané následně dne 30.3.2015 o určení rodného příjmení R., které má zapsané v matriční knize narození, a současně o vystavení nového rodného listu, ve kterém by bylo jako rodné příjmení uvedeno příjmení R.

V souvislosti s nyní posuzovanou žádostí žalobkyně o určení rodného příjmení R. zastávají správní orgány právní názor, že na základě § 72 odst. 2 zákona o matrikách došlo v roce 2006 povolením změny příjmení ke změně rodného příjmení, neboť jiné příjmení žalobkyně neužívala. Dovožují rovněž, že se na předešlé příjmení (tedy rodné příjmení žalobkyně) pohlíželo, jako by nikdy nebylo. V tom je nutno dát správním orgánům za pravdu, neboť ustanovení § 72 odst. 2 zákona o matrikách upravuje, a v roce 2006 upravovalo, povolení změny příjmení a důvody, pro které lze takové žádosti vyhovět. Nebyla zde výslovně upravena souvislost změny příjmení s rodným příjmením žadatelky. Správní orgány obou stupňů dále argumentují tím, že bylo v roce 2006 v souvislosti se změnou příjmení žalobkyně nutno údaj o změně příjmení zapsat do matriční knihy podle § 5 odst. 1 písm. b) zákona o matrikách, podle něhož: *„Do matriční knihy se zapisuje rozhodnutí o prohlášení manželství za neplatné, nebo o tom, že manželství nevzniklo, rozvod manželství, údaje o osvojení, určení rodičovství, změně jména nebo příjmení a další skutečnosti, jimiž se mění a doplňují zápisy v matriční knize, (dále jen "matriční skutečnost"), je-li matriční událost zapsána v matriční knize vedené matričním úřadem (§ 1) nebo zvláštní matrikou (§ 3)“*. Jednalo se o zápis do matriční knihy narození. Následně bylo nutno vystavit matriční doklad podle § 24 odst. 1 zákona o matrikách, podle něhož: *„Matriční doklad obsahuje údaje zapsané v matriční knize“*. Jednalo se o zápis do matriční knihy narození. Následně bylo nutno vystavit matriční doklad podle § 24 odst. 1 zákona o matrikách, podle něhož: *„Matriční doklad obsahuje údaje zapsané v matriční knize“*. Žalobkyni byl proto vydán nový rodný list, který obsahoval údaj zapsaný v matriční knize (údaj o změně dosud užívaného příjmení), a to v souladu s § 24 odst. 2 vyhlášky č. 207/2001 Sb., kde je stanoveno: *„Údaje o skutečnostech zapsaných v matriční knize se v matričním dokladu uvádějí podle stavu ke dni vydání výpisu“*. Na základě uvedeného je nutno dospět k závěru, že změna rodného příjmení žalobkyně byla

do matriční knihy narození a následně do nového rodného listu zaznamenána v souladu s tehdy účinnou právní úpravou dané problematiky.

Dle názoru soudu je však nutno při rozhodování o žádosti žalobkyně o určení svého původního příjmení jako příjmení rodného a o vydání v tom smyslu upraveného nového rodného listu podané v roce 2015 postupovat následujícím způsobem:

Nejprve je nutno konstatovat, že do 31.12.2013 nebylo v českém právním řádu definováno rodné příjmení. V zákoně o matrikách bylo toliko uvedeno v § 68, že: *„Fyzická osoba, které byl matričním úřadem vydán matriční doklad, má povinnost užívat v úředním styku příjmení, popřípadě více příjmení, která jsou uvedena na tomto matričním dokladu.“* Definice rodného příjmení byla do právního řádu zařazena až novelou zákona o matrikách, provedenou zákonem č. 312/2013 Sb., s účinností od 1.1.2014, kterou byl do § 68 doplněn odst. 2, který zní: *„Rodným příjmením se rozumí příjmení uvedené v knize narození při narození dítěte, určení otcovství nebo osvojení do nabytí svéprávnosti dítěte a v souvislosti se změnou pohlaví.“*

Dle názoru soudu je nutno jako podpůrný argument pro vyhovění žádosti žalobkyně použít analogicky právní úpravu, která v roce 2006 upravovala změnu příjmení v souvislosti s uzavřením manželství. Podle tehdy účinného ustanovení § 8 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině: *„Snoubenci jsou povinni při uzavírání manželství před matričním úřadem nebo oprávněným orgánem církve souhlasně prohlásit, zda příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, či zda si ponechají svá dosavadní příjmení nebo zda spolu s příjmením společným bude jeden z nich užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí; bylo-li předchozí příjmení složeno ze dvou příjmení, může být na druhém místě užíváno a uváděno jen jedno z nich.“* V případě změny příjmení související s uzavřením manželství rovněž nebyla řešena změna příjmení jednoho ze snoubenců v souvislosti se změnou jeho rodného příjmení, nedošlo ke změně jeho rodného příjmení. Rodné příjmení bylo tomu ze snoubenců, který přijal příjmení druhého snoubence, ponecháno. Tato změna příjmení nevyvolala nutnost zápisu změny v knize narození a vydání nového rodného listu se změněným rodným příjmením dotčeného snoubence, ačkoliv do uzavření manželství mohlo být rodné příjmení tohoto snoubence rovněž jediným příjmením, které tato osoba užívala. Jednalo se totiž o změnu příjmení, která nebyla zapsána v knize narození, ale v knize manželství, aniž by se tato nová skutečnost dotkla rodného příjmení dané fyzické osoby. Obdobně je tomu podle § 660 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Z uvedeného je zřejmé, že právní řád v roce 2006 (nepochybně z důvodu tradice svazku muže a ženy v manželství) umožňoval ponechání rodného příjmení při změně příjmení fyzické osoby toliko v souvislosti s uzavřením manželství. Bylo tomu tak i v dalších letech, kdy byl zákon o matrikách novelizován s účinností od 1.7.2012 částí šestnáctou zákona č. 167/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, kde je v čl. XIX stanoveno: *„Na žádost fyzické osoby, které byla povolena změna příjmení podle § 73 zákona č. 301/2001 Sb. přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a byla zapsána v knize narození,*

matriční úřad provede opravu matričního zápisu a vydá nový rodný list, na němž bude uvedeno její původní rodné příjmení před povolenou změnou“. Změna příjmení podle § 73 zákona o matrikách se týkala změny příjmení za trvání manželství. Rovněž toto ustanovení bylo možno aplikovat jen v případě, že se jednalo o změnu příjmení za trvání manželství. Dle názoru soudu by i uvedené ustanovení zákona č. 167/2012 mělo být analogicky zohledněno při rozhodování o žádosti žalobkyně. Analogické použití ustanovení upravujících změnu příjmení v souvislosti s uzavřením manželství soud odůvodňuje změnou společenské situace, kdy počet nesezdaných párů není nezanedbatelnou veličinou. Při tom má soud na mysli toliko možnost ponechat si při změně příjmení na příjmení partnera, rodné příjmení, a to zejména po 1.1.2014, kdy je zcela konkrétně definováno v zákoně o matrikách, co se rozumí rodným příjmením. Soud připomíná, že žalobkyně podala žádost dne 30.3.2015.

V té souvislosti je nutno zdůraznit, že příjmení fyzické osoby, tedy i její rodné příjmení, je ústavně chráněno čl. 10 Listiny základních práv a svobod, kde je v odst. 1 stanoveno: „*Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno*“. Zakotveno je i jako součást práva na rodinný život a soukromí v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (publikované pod č. 209/1992 Sb. (dále jen „Úmluva“), pode něhož: „1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. 2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných“.

Rovněž judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) je postavena na zásadě, že je třeba poskytnout jednotlivcům na základě čl. 8 Úmluvy ochranu před svévolnými zásahy veřejné moci do osobní sféry chráněné tímto článkem a je třeba dbát o to, aby byla nalezena spravedlivá rovnováha mezi zájmy individuálními a zájmy veřejnými. Pro příklad uvádí krajský soud rozhodnutí ESLP ze dne 25. 11. 1994 ve věci Stjerna proti Finsku, stížnost č. 18131/91a rozhodnutí ze dne 6. 9. 2007 ve věci Johansson proti Finsku, stížnost č. 10163/02, (obě dostupná na <http://cmiskp.echr.coe.int>), kde ESLP v souvislosti se změnou příjmení konstatoval, že jednotlivé evropské státy přistupují rozdílně ke stanovení podmínek pro změnu příjmení. Na základě tohoto zjištění dospěl k závěru, že smluvní strany Úmluvy disponují uvážením při vytváření vnitrostátních pravidel upravujících změnu příjmení, vždy však musí respektovat povinnosti plynoucí z čl. 8 Úmluvy.

Dále je třeba reflektovat obecná ústavněprávní východiska, která Ústavní soud formuloval např. v nálezu sp.zn. I. ÚS 167/04 ze dne 12. 5. 2004 (N 70/33 SbNU 197), kde uvedl: „*Základním atributem právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) je ochrana základních práv jednotlivce, do nichž je státní moc oprávněna zasahovat pouze ve výjimečných případech zejména tehdy, pokud jednatel svými projevy (včetně projevů volních, které mají odraz v konkrétním jednání) zasahuje do práv třetích osob nebo pokud je takový zásah ospravedlněn určitým veřejným zájmem, který však musí vést v konkrétním případě k proporcionálnímu omezení příslušného základního práva. Jinými slovy, podmínkou fungování právního státu je respektování autonomní sféry jednotlivce, která také požívá ochrany ze strany státu tak, že na jedné straně stát zajišťuje takovou ochranu proti zásahům ze strany třetích subjektů, jednak*

sám vyvíjí pouze takovou aktivitu, kterou do této sféry sám nezasahuje, resp. zasahuje pouze v případech, které jsou odůvodněny určitým veřejným zájmem a kdy je takový zásah proporcionální (přiměřený) s ohledem na cíle, jichž má být dosaženo. (...) Autonomie vůle a svobodného individuálního jednání je na úrovni ústavní garantována čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. (...) čl. 2 odst. 3 Listiny je třeba chápat ve dvojím smyslu. Ve své první dimenzi představuje strukturální princip, podle něhož lze státní moc vůči jednotlivci a jeho autonomní sféře (včetně autonomních projevů volních) uplatňovat pouze v případech, kdy jednání jednotlivce porušuje výslovně formulovaný zákaz upravený zákonem. Také takový zákaz však musí reflektovat toliko požadavek spočívající v zabránění jednotlivci v zásazích do práv třetích osob a v prosazení veřejného zájmu, je-li legitimní a proporcionální takovému omezení autonomního jednání jednotlivce. Takový princip je pak třeba chápat jako esenciální náležitost každého demokratického právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Podobný obsah má také ustanovení čl. 2 odst. 4 Ústavy. Ve své druhé dimenzi pak působí čl. 2 odst. 3 Listiny jako subjektivní právo jednotlivce na to, aby veřejná moc respektovala autonomní projevy jeho osobnosti, včetně projevů volních, které mají odraz v jeho konkrétním jednání, pokud takové jednání není zákonem výslovně zakázáno.“

V roce 2006, kdy byla žalobkyni povolena první změna příjmení, neexistovala právní úprava, která by definovala rodné příjmení a upravovala změnu příjmení fyzické osoby, aniž by došlo ke změně jejího rodného příjmení, když zde nebyla souvislost s uzavřením manželství. Přesto je nutno dojít k závěru, že rodné příjmení již v té době bylo příjmením přiřazeným konkrétní fyzické osobě při jejím narození. Jednalo se a jedná o skutečnost, která je neměnná a je dána jednou pro vždy údajem zaznamenaným při jejím narození do knihy narození. Do souladu s přirozeným právem byla tato mezera v zákoně dána s účinností od ..., kdy je postaveno na jisto, že se rodným příjmením rozumí příjmení uvedené v knize narození při narození dítěte. Změna této skutečnosti náležející k fyzické osobě od jejího narození je pak připuštěna v případech stanovených v § 68 odst. 2 zákona o matrikách, tedy v případech, kdy je to pro další život fyzické osoby naprosto nezbytné, a takovými případy jsou, je-li následně určeno otcovství dané fyzické osoby nebo dojde k jejímu osvojení do nabytí svéprávnosti a v případě změny pohlaví. Dle názoru soudu je právo na ponechání rodného příjmení při současném povolení změny příjmení, obdobně jako v případě uzavření manželství, základním právem jednotlivce, je součástí práva na ochranu jména garantovaného čl. 10 Listiny základních práv a svobod a součástí práva na rodinný život a soukromí, jak je má na mysli čl. 8 Úmluvy. Do tohoto práva je státní moc oprávněna zasahovat pouze ve výjimečných případech, a to tehdy, je-li takový zásah ospravedlněn určitým veřejným zájmem, který však musí vést v konkrétním případě k proporcionálnímu omezení tohoto základního práva. V daném případě je nulový veřejný zájem na tom, aby žalobkyně užívala změněné rodné příjmení jenom proto, že má toto rodné příjmení zapsáno podle dříve platné právní úpravy v rodném listu, který jí byl vydán po změně příjmení v roce 2006. A to zejména za situace, kdy byla žalobkyni povolena změna příjmení na příjmení totožné s původním rodným příjmením. Veřejný zájem na povinnosti užívat změněné rodné příjmení z důvodu snadné identifikace žalobkyně je prolomen tím, že je identifikace osob zajišťována především pomocí v zásadě neměnných rodných čísel. Nelze tedy dospět k závěru, že by bylo v rozporu s veřejným zájmem, pokud by bylo určeno, že rodným příjmením žalobkyně je R. Tato skutečnost by měla být zaznamenána v matriční knize podle § 58 odst. 1 zákona o matrikách, podle něhož: „Jsou-li v matriční knize zapsány chybné údaje o jménu, popřípadě

jménech, příjmení, popřípadě rodném příjmení, datu narození, uzavření manželství, úmrtí, nebo o rodném čísle, provede se oprava zápisu podle druhopisu matriční knihy, nebo sbírky listin, popřípadě podle zápisu, který je uveden v knize narození“. A žalobkyni by měl být vydán nový rodný list podle odst. 2 tohoto ustanovení, podle něhož: *„Jsou-li údaje uvedené v odstavci 1 zapsány chybně v matričním dokladu, příslušný matriční úřad vydá nový matriční doklad“.*

Uvedený závěr soud činí při vědomí, že je v souvislosti s novelou zákona o matrikách v zákoně č. 312/2013 Sb. upraveno v čl. II. přechodné ustanovení, podle něhož: *„Rodné příjmení, které fyzická osoba užívá ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, se považuje za rodné příjmení podle zákona č. 301/2000 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.“* O toto přechodné ustanovení je opřen závěr správních orgánů, že bylo povinností žalobkyně používat takové rodné příjmení, které bylo uvedeno v rodném listu vydaném žalobkyni po změně příjmení v roce 2006. Správnímu orgánu je nutno dát za pravdu, avšak z listin předložených žalobkyní je zřejmé, že se žalobkyně s touto změnou neztotožnila a v předložených listinách, ač neoprávněně, uváděla rodné příjmení R.

Závěr

Žaloba je důvodná. Soud proto podle § 78 odst. 1 s.ř.s. zrušil rozhodnutí žalovaného pro nezákonnost a podle § 78 odst. 4 s.ř.s. vyslovil, že se věc vrací žalovanému k dalšímu řízení. Žalovaný správní orgán je podle § 78 odst. 5 s.ř.s. v dalším řízení vázán právním názorem vysloveným soudem ve zrušujícím rozsudku a znovu rozhodne o odvolání žalobkyně.

VI. Náklady řízení

Podle § 60 odst. 1 s.ř.s.: *„Nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Měl-li úspěch jen částečný, přizná mu soud právo na náhradu poměrné části nákladů.“*

Žalobkyně měla ve věci plný úspěch, proto jí soud přiznal podle § 60 odst. 1 s.ř.s. právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložila. Náklady řízení spočívají v zaplaceném soudním poplatku za návrh ve výši 3.000 Kč podle položky 18 bod 2 písm. a) Sazebníku poplatků, který je přílohou zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. K plnění byla podle § 64 s.ř.s. k § 160 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb. s ohledem na technické možnosti odpůrce stanovena třicetidenní lhůta.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost. Kasační stížnost musí být podána do dvou týdnů po doručení rozsudku. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu; lhůta je zachována, byla-li kasační stížnost podána u Krajského soudu v Plzni.

V Plzni dne 31. března 2017

Mgr. Alexandr Krysl, v.r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Lenka Kovandová